

PROCESUL INVESTIȚIONAL ȘI INTERVENȚIA STATULUI ÎN ACTIVITATEA INVESTIȚIONALĂ A ÎNTREPRINDERILOR

Drd. L. Oglindă

Academia de Studii Economice din Moldova

INTRODUCERE

Investițiile străine directe sunt un factor considerabil în asigurarea creșterii economice atât în ansamblu, cât și pentru fiecare întreprindere aparte. Investițiile străine directe influențează creșterea economică atât prin contribuția lor la formarea volumelor și îmbunătățirea calității lor, cât și prin alți factori, cum ar fi transferul de tehnologii moderne, dezvoltarea și perfecționarea resurselor umane, implementarea noilor forme manageriale și organizatorice, extinderea piețelor de schimb și internaționalizarea producției.

1. PREMIZE ȘI POSIBILITĂȚI DE PROMOVARE A POLITICILOR DE ATRAGERE A INVESTIȚIILOR STRĂINE ÎN PLAN GLOBAL

Țările receptoare de investiții străine, prin intermediul corporațiilor transnaționale, sunt incluse în rețeaua mondială de schimburi și de comercializare a producției. Toți acești factori influențează și asigură creșterea economică. Investițiile corporale, precum și cele necorporale (practici manageriale, organizatorice și altele) integrează multitudinea factorilor care determină creșterea economică.

Din aceste considerente, în ultimele decenii în lume se desfășoară o adevărată concurență între țări în privința atragerii investițiilor străine. Fiind conștiente de avantajele obținute în urma atragerii investițiilor străine, țările în curs de dezvoltare și chiar și țările dezvoltate pun un accent tot mai mare pe elaborarea și promovarea politicilor de atragere a investițiilor străine în economiile lor. Atragerea investițiilor străine se încadrează în obiectivele de dezvoltare stabilite în fiecare țară. Este logic că fiecare țară urmărește asigurarea creșterii economice, ca sursă a creșterii nivelului de trai al poporului, în acest sens, politica atragerii investițiilor străine devine o parte componentă a politicii economice a fiecărei țări.

Politica economică a diferitelor țări poate fi diversă, în funcție de nivelul de dezvoltare social-

economică și culturală, de condițiile naționale specifice, de dotarea țării cu resurse naturale etc. Ea este orientată în direcția construirii unei economii naționale eficiente, bazate pe stabilitate macroeconomică, pe politici monetare și fiscale, care contribuie la realizarea obiectivelor de bază ale politicii economice.

Baza politicii atragerii investițiilor străine în orice țară o constituie liberalizarea activității economice în ansamblu, inclusiv liberalizarea mișcărilor capitalurilor. O astfel de liberalizare poate fi creată numai în țările cu economie de piață, în fostele țări socialiste, în care economia era centralizată, nu putea fi vorba despre liberalizarea activității, economice. În aceste țări nu existau condiții nici pentru mișcarea capitalurilor, deci nici pentru atragerea investițiilor străine. Anume lipsa investițiilor străine în aceste economii a fost unul din factorii care au dus la stagnarea economiilor naționale. Monitorizarea climatului de investiții ar trebui să fie una din preocupările centrale ale guvernelor naționale. Pentru țările sărace, în proces de tranziție, evaluarea și ameliorarea continuă a climatului de investiții are valențe deosebite.

După cum demonstrează și cazul Republicii Moldova, sărăcia este însoțită de lipsa unor locuri de muncă și de lipsa oportunităților de afaceri individuale care ar genera venituri suficiente pentru un trai decent. Într-adevăr, pe parcursul perioadei de tranziție, numărul locurilor de muncă închise anual în Moldova depășea numărul celor deschise de noile companii create. Salariile plătite în sectorul formal al economiei nu acoperă nici 80% din bugetul minim de consum calculat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale din Moldova.

Este evident că climatul de investiții are legătură directă cu incidența, acuitatea și profunzimea sărăciei. Pe fundalul performanțelor proaste pe care Republica Moldova le-a înregistrat pe parcursul ultimilor ani în ceea ce privește asigurarea unui climat de investiții care ar cataliza inițiativa privată, nu este de mirare că sărăcia a atins cote ridicate. În absența oportunităților economice interne, emigrarea masivă a forței de muncă peste hotare este o strategie absolut firească și rațională pentru supraviețuire. Dar fenomenul a atins proporții amenințătoare pentru securitatea economică a

Republicii Moldova, aspectele sale pozitive fiind depășite de consecințele negative.

Pentru reinversarea acestui proces sunt necesare investiții private și publice masive și crearea unor locuri noi de muncă care ar asigura salarii cel puțin în jumătate de nivelul celor primite de emigrați în țările europene. Trebuie însă să înțelegem, că există un plafon la care guvernul ar trebui să se orienteze în ceea ce privește volumul anual al investițiilor.

Chiar și în condiții legislative și instituționale ideale, Republica Moldova nu ar putea să depășească pe termen scurt și mediu acest plafon, determinat de capacitățile sistemului economic de a asimila investițiile în mod eficient. În cadrul acestei cercetări, nu ne-am pus scopul să estimăm plafonul de saturare cu investiții. Nivelul lui este determinat de dezavantajele structurale și geografice pe care le are Republica Moldova comparativ cu alte țări din regiune: economie de dimensiuni mici, lipsa resurselor naturale, lipsa infrastructurii dezvoltate pentru business, populație în descreștere, putere de cumpărare mică, închiderea terestră a țării.

2. OPORTUNITĂȚI DE ATRAGERE ȘI AȘIMILARE A INVESTIȚIILOR DE CĂTRE ECONOMIA NAȚIONALĂ

Guvernul, atunci când formulează și aplică politicile sale, influențează anumite laturi economice ale proiectelor de investiții. Cele mai sensibile la politici sunt costul proiectului de investiții, cifra de afaceri anticipată, rentabilitatea investiției și termenul de recuperare a investiției inițiale. Evaluarea de către guvern a impactului actelor legislative și normative asupra cadrului investițional trebuie să fie făcută anume ținând cont de aceste elemente.

1. Costurile investițiilor

Acestea reprezintă sumele necesare de alocat pentru ca proiectul de investiții să demareze. Costurile depind în primul rând de prețurile existente pe piețele factorilor de producție (în principal capital și muncă, mai puțin factorul natură) și de costurile administrative legate de startul afacerii. Guvernul Republicii Moldova influențează în multe tranzacții prețul factorului pământ prin stabilirea prețului normativ, dar impactul acestei practici administrative este mic din cauză, că prețul normativ este de multe ori sub prețul de piață real [1].

În practică, mult mai dificilă și mai costisitoare este schimbarea destinației terenurilor agricole, de exemplu în cazul când dorește să construiască încăperi pentru instalarea unor linii tehnologice. În acest caz, proprietarul trebuie să compenseze

pierderile cauzate de scoaterea terenurilor din circuitul agricol. În al doilea rând, costul unui proiect de investiții depinde și de costurile procedurilor administrative, birocratice și organizatorice. Aceste costuri depind de regulamentele guvernamentale existente. La moment costurile administrativ-birocratice ale afacerilor în Moldova sunt în mediu mai înalte decât în alte țări din regiune, care concurează cu Moldova în ceea ce privește atragerea investițiilor străine.

2. Volumul vânzărilor (cifra de afaceri)

Cifra de afaceri anticipată a unui proiect de investiții depinde în primul rând de amploarea tehnico-economică a proiectului și de condițiile concrete ale sectorului economic (intensitatea concurenței, existența furnizorilor, capacitatea de cumpărare a consumatorilor). Orice întreprinzător economic-rațional, înainte de a investi, se interesează de limitele segmentul de piață pe care îl va putea controla. Guvernul nu poate influența acest indicator decât utilizând instrumente cu caracter anti-monopolist. Însă intervențiile guvernamentale pot degenera în corupție și protecționism (de foarte multe ori acestea proliferază prin intermediul contractelor de achiziții publice).

3. Rentabilitatea investițiilor

Rentabilitatea este definită ca raport procentual dintre profitul obținut și costul resurselor alocate. Guvernul Moldovei nu limitează în mod direct valoarea profiturilor și nu stabilește marje comerciale pentru majoritatea proiectelor investiționale. Există totuși o listă destul de lungă de produse și servicii, prețurile și tarifele cărora sunt fixate sau limitate administrativ. De asemenea, în mod indirect profiturile nete depind de politica fiscală formulată de guvern.

4. Termenul de recuperare a investițiilor

Investitorii sunt interesați de termene cât mai scurte de recuperare a investițiilor efectuate, termenele mai lungi sporind riscurile. Guvernul poate influența direct termenul de recuperare a investițiilor prin stabilirea normativelor de amortizare a mijloacelor fixe și a altor active instalate. Regimul normativelor de amortizare în Moldova este mai puțin liberal decât în alte țări cu care concurează pentru atragerea investițiilor.

Strategiile corporative accesibile noilor veniți pe piața națională depind atât de politica concurențială și industrială promovate de guvern, cât și de structura sectorului economic în cauză. Guvernul poate influența și structura sectorului economic prin acte legislative și regulatorii, dar impactul deciziilor guvernamentale este ceva mai întârziat decât în cazul liberalizării interne imediate. Cu cea mai mare întârziere se manifestă influența deciziei

guvernamentale asupra progresul tehnic și calitatea resurselor umane. Cea mai indicată abordare pe care ar trebui să o accepte guvernul este să descentralizeze procesul de cercetare științifică cu aplicare economică directă și cel de dezvoltare tehnologică. Cei care evaluează oportunitățile de afaceri în sectoarele de vârf, nu doresc ca cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică să fie monopolul exclusiv al statului.

O politică judicioasă ar fi cea de consolidare a centrelor universitare și de transformare a acestora în veritabile centre științifice. Aceasta ar avea un impact pozitiv atât asupra progresului tehnologic ca atare, cât și asupra calității de pregătire profesională a studenților. Sinergia cercetării științifice cu educația superioară ar putea accelera progresul științific și aduce dezvoltarea tehnologică mai aproape de necesitățile economiei. Însăși cercetarea ar deveni economic mai fundamentată. Acum câțiva ani a fost adoptat Codul cu privire la știință și inovații, document care oferă Academiei de Științe a Republicii Moldova posibilitatea de control centralizat asupra programelor de cercetare științifică și tehnologică. Credem că acest act va avea un impact nefavorabil asupra sectorului științific și tehnologic al Republicii Moldova și, implicit, asupra calității mediului de investiții [2].

Republica Moldova nu dispune de o piață internă de dimensiuni mari, care ar juca un rol hotărâtor în atragerea investițiilor străine, în schimb, amplasarea geografică a republicii este destul de favorabilă, deoarece ea poate servi în calitate de un nod economic între Occident și Est. În acest context, drept rezultat al normalizării situației social-politice, Republica Moldova ar putea deveni o regiune atrăgătoare pentru investitorii străini.

Astfel, pentru atragerea activă a investițiilor străine, este necesar ca Parlamentul și Guvernul republicii să adopte noi măsuri de ordin economic și legislativ, care să imprime un grad mai înalt de credibilitate și continuitate în activitatea economică. Un rol deosebit aparține politicii fiscale, care astăzi este departe de a fi favorabilă pentru desfășurarea largă a activității economice, atât a investitorilor autohtoni, cât și a celor străini.

Luând în considerație necesitățile mari ale republicii în investiții pentru modernizarea și restructurarea economiei și competiția înaltă între statele vecine în atragerea investițiilor străine, stimulentele fiscale și de alt ordin sunt necesare. Numai crearea condițiilor mai favorabile, în comparație cu țările vecine, va putea atrage în republică fluxuri considerabile de investiții străine.

Practica mondială demonstrează că nu întotdeauna facilitățile fiscale joacă rolul hotărâtor în

formarea fluxurilor de investiții străine către o țară ori alta. Mai mult decât atât, se consideră că facilitățile fiscale, acordate investitorilor străini, creează discriminări față de investitorii locali. De aceea, în țările dezvoltate s-a renunțat, în general, la facilitățile fiscale.

Strategia atragerii și promovării investițiilor străine trebuie să includă un program larg de îmbunătățire a imaginii Republicii Moldova în străinătate, care să promoveze aspectele pozitive ale Republicii Moldova atât din punctul de vedere al amplasării ei teritoriale, cât și din punctul de vedere al potențialului natural, uman și tehnic, favorabili pentru atragerea investițiilor străine.

Această strategie trebuie să prevadă și realizarea unui program de difuzare largă, prin toate canalele de comunicații, a informațiilor economice specializate, a datelor privind mediul economic creat în republică și sectoarele concrete care necesită investiții străine, inclusiv caracteristica concretă a acestor sectoare ori întreprinderi.

În afară de programul de schimbare a imaginii Republicii Moldova, este necesar ca Guvernul să stabilească sectoarele prioritare de atragere a investițiilor străine, să organizeze elaborarea unor proiecte individuale după standarde internaționale, care să fie promovate pe piețele externe pentru investitorii străini.

În Republica Moldova a fost organizată Agenția Națională pentru Atragerea Investițiilor Străine, ce se ocupă nemijlocit de căutarea investitorilor străini, de elaborarea și promovarea politicii de atragere a investițiilor străine. Agenția oferă investitorilor străini și unele servicii, cum ar fi acordarea consultațiilor cu privire la legislația ce reglementează activitatea economică în țară și la legislația cu privire la investițiile străine. Ea efectuează, de asemenea, analiza proiectelor de investiții, acordă servicii de înregistrare a întreprinderilor cu investiții străine, de obținere a unor aprobări de la organele de stat respective etc.

Tendența de instituționalizare a procesului de plasare a investițiilor străine directe în ultimele decenii a cunoscut o amplă dezvoltare și pe plan internațional. Cea mai prestigioasă instituție internațională, care protejează investițiile străine directe, este Agenția de Garanție Multilaterală a Investițiilor (MIGA – (Multilateral Investment Guarantee Agency), fondată în aprilie 1998, principalul scop al căreia este încurajarea investițiilor străine directe. Se are în vedere, în primul rând, evitarea riscurilor investițiilor străine private în caz de război, tulburări civile, de exproprieri etc. Această agenție face parte din sistemul Băncii Mondiale, în prezent, membri ai

MIGA sunt circa 140 state, inclusiv Republica Moldova.

Proiectele de investiții, care pot beneficia de garanție din partea MIGA, trebuie să contribuie la stimularea creșterii economice și la dezvoltarea și sporirea exportului, să creeze noi locuri de muncă, să asigure transferul de tehnologii avansate și să corespundă cerințelor de asigurare a protecției mediului înconjurător.

În încheiere, este necesar de menționat că procesul investițional și atragerea în el a investițiilor străine directe nu se poate desfășura în nici o țară la întâmplare. Fiecare țară trebuie să-și elaboreze și să promoveze activ politica sa proprie cu privire la investițiile străine directe, ținând cont de obiectivul său strategic și de condițiile naționale și, în rândul al doilea, de experiența mondială în acest domeniu.

Bibliografie

1. Legea Republicii Moldova privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului nr.1308-XIII din 25/07/1997, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.147-149 din 06/12/2001.

2. Legea Republicii Moldova nr.259-XV din 15/07/2004 Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova.